

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ІСПИТУ (замість ЄФВВ)

З **МОВОЗНАВСТВА**

РІВНЕ - 2026

ПРОГРАМА ПРЕДМЕТНОГО ТЕСТУ

1	РОЗДІЛ 1. МОВОЗНАВСТВО ЯК НАУКА
1.1	Мовознавство як наука про мову. Предмет і завдання, основні проблеми мовознавчої науки (природа і сутність мови, мова і мислення, мова і мовлення, походження мови, мова і суспільство, система і структура мови).
1.2	Система мовознавчих дисциплін: мовознавство загальне і часткове, теоретичне і прикладне.
1.3	Методологічна основа мовознавства. Індуктивний і дедуктивний підходи до вивчення мовних явищ. Вихідні прийоми наукового аналізу мовного матеріалу (методи проведення лінгвістичних досліджень): описовий метод; порівняльно-історичний метод; метод лінгвістичної географії; зіставний метод; структурний метод.
1.4	Синхронія і діахронія як аспекти мовознавчого аналізу.
1.5	Зв'язок мовознавства з літературознавством, історією, археологією, філософією, логікою, соціологією, психологією, етнологією, культурологією, інформаційними технологіями, математикою, семіотикою, фізіологією, медициною, фізикою, географією.
2	РОЗДІЛ 2. МОВА, МОВЛЕННЯ, СУСПІЛЬСТВО
2.1	Загальні поняття про мову. Мова як явище біологічне, психічне, суспільне.
2.2	Системний характер мови
2.2.1	Структура мови. Ієрархійність (поліструктурність) рівнів мови. Теорія ієрархії рівнів.
2.2.2	Рівні мови: основні (фонологійний, морфологічний, лексико-семантичний і синтаксичний); проміжні рівні (морфонологійний, словотвірний, фразеологічний). Взаємозалежність рівнів мови. Динамічність.
2.2.3	Співвідношення системних і несистемних явищ у мові. Види співвідношень: парадигмальні, синтагмальні й ієрархійні відношення між мовними одиницями.
2.3	Система і норма
2.3.1	Властивості мовних одиниць: системоутворювальні і системонабуті.
2.3.2	Мовна система: фонологія, морфологія, лексикологія, синтаксис.
2.3.3	Мовна норма. Орфоепічні, орфографічні, граматичні, лексичні, стилістичні норми. Відмінності між мовною системою і мовною нормою.
2.4	Функції мови
2.4.1	Основні функції мови: комунікативна, мислетвірна, когнітивна (гносеологічна).
2.4.2	Похідні (уточнювальні, часткові) функції мови. Фатична, репрезентативна, емотивна, експресивна, волюнтативна, прагматична, естетична, референтна.
2.5	Знакова природа мови
2.5.1	Визначення мовного знака.
2.5.2	Своєрідність мови як знакової системи: характеристика мовного знака: довільність, лінійність, змінність.

2.5.3	Знаковість і одиниці мови. Основні характеристики знака: план вираження, план змісту. Знак, напівзнак. Субзнаковий, знаковий і суперзнаковий рівні мови. Найменші мовні одиниці і знак (фонема, морфема, слово, речення).
2.6	Мовлення
2.6.1	Фізіологічні механізми мовлення. Форми вираження слова. Слово почуте, слово побачене, слово вимовлене.
2.6.2	Периферійний (голосовий) апарат мовлення, його будова. Дихальний, голосовий, артикуляційний. Активні, пасивні органи мовлення: рухомі (язик, губи, нижня щелепа, м'яке піднебіння, язичок); нерухомі (зуби, альвеоли, тверде піднебіння, задня стінка зів, верхня щелепа, порожнина носа).
2.7	Види мовлення
2.7.1	Зовнішнє мовлення: усне (монолог, діалог, полілог), писемне.
2.7.2	Внутрішнє мовлення.
2.8	Мова як засіб спілкування
2.8.1	Функції, форми й засоби спілкування. Класифікації функцій спілкування: інформаційно- комунікативна, регулятивно-комунікативна, афективно-комунікативна.
2.8.2	Аспекти спілкування (комунікативний, інтерактивний, перцептивний) та їхні особливості.
2.8.3	Поняття комунікативного бар'єру. Авторитет, уникнення, нерозуміння.
2.8.4	Вербальна і невербальна комунікація. Словесне спілкування, кінесика, паралінгвістика, проксемика.
2.9	Мова і суспільство
2.9.1	Соціальна функція мови: комунікація, соціалізація, ідентифікація.
2.9.2	Державна мова, мовна політика.
2.9.3	Мова як загальнонародне явище.
2.9.4	Характерні риси взаємодії мови та культури: культурні концепти, мовні табу, мовні ритуали.
2.9.5	Мова та ідентичність. Види ідентичності (етнічна, соціальна, індивідуальна).
3.	РОЗДІЛ 3. СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ МОВИ
3.1	Фонетична система мови
3.1.1	Три аспекти вивчення звуків (акустичний, артикуляційний, функційний).
3.1.2	Принципи класифікації голосних та приголосних звуків. Звук і фонема.
3.1.3	Фонеми в парадигматиці й синтагматиці (опозиції фонем, фонологійні класи).
3.1.4	Фонетичне членування мовленнєвого потоку (фраза, синтагма, фонетичне слово, склад, звук). Наголос. Інтонація.
3.1.5	Фонетичні закони. Фонетичні зміни. Комбінаторні звукові зміни (акомодація, асиміляція, дисиміляція, метатеза). Позиційні звукові зміни (редукція, протеза).
3.1.6	Фонетична й фонематична транскрипція. Транслітерація.
3.2	Лексико-семантична система мови
3.2.1	Слово, поняття, концепт. Лексико-семантичні варіанти слова. Типи мотивації лексичних одиниць (фонетична, морфологічна, етимологічна, семантична).

3.2.2	Мовна семантика. Семантика й референція. Типи значень: лексичне та граматичне значення слова. Денотативне й конотативне значення слова. Стилiстичний компонент значення. Розвиток значення слова: розширення, звуження, мелiоризація, зниження (пейорація), метафоричне перенесення, метонiмiйне перенесення, евфемiзація.
3.2.3	Полiсемiя слова. Синонiми. Антонiми. Омонiми. Паронiми. Поняття семантичного поля.
3.2.4	Функцiйна диференцiація лексики. Стилiстична диференцiація: книжна лексика, розмовна, нейтральна. Соцiальна й територiальна диференцiація: професiйна лексика (термiни); жаргонiзми, арготизми, сленгiзми, дiалектизми. Активна й пасивна лексика (неологiзми, оказiоналiзми, iсторизми, архаїзми).
3.2.5	Етимологiя. Типи лексики за походженням (питомi й запозиченi слова). Асимiляція запозичень: фонетична адаптація; граматична та лексична асимiляція.
3.2.2	Мовна семантика. Семантика й референція. Типи значень: лексичне та граматичне значення слова. Денотативне й конотативне значення слова. Стилiстичний компонент значення. Розвиток значення слова: розширення, звуження, мелiоризація, зниження (пейорація), метафоричне перенесення, метонiмiйне перенесення, евфемiзація.
3.2.6	Фразеологiя. Класифiкація фразеологiзмiв: за структурою, за семантичним принципом, за походженням, за функцiєю. Синонiмiя та антонiмiя фразеологiзмiв.
3.2.7	Лексикографiя. Типи словникiв. Основнi концепцiї укладання словникiв. Структура словникової статтi.
3.3.	Граматична система мови
3.3.1	Морфемiка i дериватологiя
3.3.1.1	Морфемна будова слова. Види та варiанти морфем. Формотвiрнi / словотвiрнi афiкси. Основа слова. Похiднi й непохiднi основи. Словотвiрна пара (похiдне i твiрне слово).
3.3.1.2	Способи творення слiв. Морфологiйнi способи творення слiв: афiксальнi та неафiксальнi (композиція, юкстапозиція, абрeвiація). Неморфологiйнi способи творення слiв: лексико- синтаксичний, лексико-семантичний, морфолого- синтаксичний (конверсія).
3.3.2.	Морфологiя
3.3.2.1	Основнi граматичнi поняття: граматичне значення, граматична форма, граматична категорiя. Способи вираження граматичних значень через афiкси: флексiя, суфiкс, постфiкс, префiкс, iнтерфiкс.
3.3.2.2	Аглютинація i фузiя. Аналiтичнi граматичнi засоби: службовi слова, порядок слiв, iнтонація. Синтетичнi граматичнi способи: внутрiшня флексiя, редуплiкація, суплетивiзм, синтаксичне словоскладання, наголос.

3.3.2.3	<p>Частини мови як лексико-граматичні класи слів. Принципи виокремлення частин мови.</p> <p>Іменник як частина мови. Граматичні категорії іменника (рід, число, відмінок). Лексико-граматичні розряди іменника (власні / загальні назви; істоти / неістоти; конкретні / абстрактні назви; збірні / речовинні).</p> <p>Прикметник як частина мови. Граматичні категорії прикметника (рід, число, відмінок). Лексико-граматичні розряди прикметника (якісні, відносні, присвійні). Ступенювання прикметників. Числівник як частина мови. Класифікація числівників за семантичним принципом.</p> <p>Займенник як частина мови. Розряди займенників. Дієслово як частина мови. Особові й неособові форми дієслова.</p> <p>Морфологічні категорії дієслова (вид, перехідність / неперехідність, стан, спосіб, час, особа, рід, число). Синтаксичні ролі дієслова.</p> <p>Прислівник як частина мови. Розряди прислівників за значенням. Ступенювання прислівників.</p> <p>Службові частини мови.</p>
	<p>Прийменник: розряди та функції. Сполучник: розряди і функції. Частка: розряди й функції.</p> <p>Вигук та звуконаслідувальні слова.</p>
3.3.3	Синтаксис
3.3.3.1	<p>Типи синтаксичного зв'язку: сполучниковий (сурядний, підрядний) / безсполучниковий. Форми підрядного зв'язку: узгодження, керування, прилягання.</p>
3.3.3.2	Словосполучення. Критерії класифікації словосполучень (за формою зв'язку, за будовою, за морфологічним принципом).
3.3.3.3	Типи простих речень за метою висловлювання, за структурою (односкладні / двоскладні, поширені / непоширені, повні / неповні).
3.3.3.4	Актуальне членування речення: поняття теми й реми.
3.3.3.5	Типологія складних речень (складносурядні, складнопідрядні, безсполучникові, багатокомпонентні з різними видами зв'язку).
3.3.3.6	Способи та засоби поєднання речень у тексті: ланцюжковий і паралельний зв'язки компонентів.
3.3.3.7	Поняття когезії й когерентності.
4	РОЗДІЛ 4. СТИЛІСТИКА
4.1	Стилістика як галузь мовознавства. Розділи стилістики та їхні завдання.
4.1.1	Об'єкт і предмет стилістики.
4.1.2	Загальна стилістика: мета й завдання.
4.1.3	Стилістика мови як розділ про стилі мови.
4.1.4	Стилістика мовлення як розділ про семантичні, експресивно-стилістичні особливості мовлення в його усній і писемній формах.
4.1.5	Стилістика художньої літератури як розділ про специфічні особливості літературного напрямку та індивідуальні особливості стилю письменника чи твору.
4.1.6	Функційна стилістика: мета й завдання.

4.2	Функційні стилі та їхня класифікація.
4.2.1	Поняття функційного стилю і підстилю.
4.2.2	Офіційно-діловий стиль. Сфера застосування офіційно-ділового стилю. Становлення й розвиток офіційно-ділового стилю. Норми офіційно-ділового стилю. Ознаки: документальність, стабільність, стислість, чіткість, стандартизованість вислову, регламентованість тексту. Кліше, штампи, канцеляризми. Підстилі офіційно-ділового стилю.
4.2.3	Науковий стиль. Ознаки наукового стилю: об'єктивність, логічність, узагальненість, однозначність, лаконічність, аргументованість, точність.
4.2.4	Публіцистичний стиль. Головні сфери реалізації сучасного публіцистичного стилю. Ознаки публіцистичного стилю: поєднання логічності доказів, точності висловлювання положень з емоційно-експресивною образністю використання художніх засобів; доступність; спрямованість на широку аудиторію; інформативність.
4.2.5	Розмовний стиль. Головні сфери реалізації розмовного стилю. Ознаки розмовного стилю: спонтанність, безпосередність, невербальні засоби спілкування (міміка, жести), емоційність, використання вигуків, звертань, неповних речень.
4.2.6	Художній стиль. Головні сфери реалізації художнього стилю. Ознаки художнього стилю: образність, поетичність, естетика мовлення, експресія як інтенсивність вираження, зображальність, поєднання конкретно-чуттєвого живописання з інтелектуалізмом. Засоби образності.
4.3	Жанрова диференціація
4.3.1	Поняття жанру в стилістиці.
4.3.2	Жанри офіційно-ділового стилю: закон, постанова, договір, меморандум, протокол, заява, резюме, автобіографія, діловий лист.
4.3.3	Жанри наукового стилю: монографія, стаття, тези, рецензія, анотація, доповідь, лекція.
4.3.4	Жанри публіцистичного стилю: стаття, замітка, репортаж, нарис, фейлетон, есе.
4.3.5	Жанри розмовного стилю: бесіда, промова (вітальна, застільна, поминальна).
4.3.6	Жанри художнього стилю: епічні (роман, сага, повість, оповідання, новела), ліричні (вірш, поема, балада), драматичні (трагедія, комедія, драма).
4.4	Стилістичні ресурси (засоби) мови.
4.4.1	Поняття про тропи та фігури.
4.4.2	Фонетичні засоби стилістики: алітерація, асонанс, анафора, епіфора, звуконаслідування, фонетичний повтор, рима.
4.4.3	Лексичні засоби стилістики: алегорія, метафора, персоніфікація, метонімія, епітет, синекдоха, порівняння, оксиморон, гіпербола, літота, табу та евфемізми, іронія, сарказм, гротеск.

4.4.4	Синтаксичні засоби стилістики: антитеза, парцеляція, градація, інверсія, паліндром, акrostих, парономазія, синтаксичний повтор, риторичне питання, риторичне звертання, еліпсис, багатосполучниковість, безсполучниковість, період.
4.5	Стилістика тексту
4.5.1	Композиційно-стилістичні особливості тексту.
4.5.2	Дискурс як комунікативно-стилістичне явище.